

MÜCEDDİD

Müceddi, yenileyen, yeni bir şekil veren, yeniden güçlendiren.

Peygamberimiz (asm)'in sünneti terk edilip bid'atlar yayılınca insanlara yeniden dinlerini öğreten ve bu bid'atleri bertaraf etmeye çalışan İslâm bilgini.

Cenab-ı Allah, insanlara doğru yolu göstermek için onlara zaman zaman peygamberler göndermiştir. Bu peygamberlerin sonuncusu Peygamberimiz Hz. Muhammed (asm)'dir. Ondan sonra artık peygamber gönderilmeyecektir.

Diğer ümmetlerde olduğu gibi Peygamberimiz (asm)'in ümmeti arasında da zamanla bid'at ve hurafeler baş gösterebilir ve bunun neticesinde Müslümanlar dinden ve Peygamberimiz (asm)'in sünnetinden uzaklaşmakla karşı karşıya gelebilirler. Ayrıca her gün değişen hayat şartları ve ilerleyen teknikle birlikte birtakım yeni meseleler ortaya çıkar ve bunlara dinî açıdan bir hüküm verme ihtiyacı doğar.

Toplum içinde çıkan bid'atlere karşı koyacak, dine yapılan saldırılar karşısında dini savunacak, yeni meselelere bir çözüm bulabilecek ve Müslümanlara yeniden dinlerini öğretip onları yönlendirecek şahsiyetlere de bu ölçüde ihtiyaç hissedilir ki, peygamberlik müessesesi sona erdiğinden ve bundan sonra artık peygamber gelmeyeceğinden bu görev Peygamberimizin ümmetinden çıkan âlimlere düşmektedir. Bu âlimlere dinî literatürde "müceddid" denilmektedir.

Peygamber Efendimiz (asm) bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmaktadır:

"Şüphesiz ki, Allah her yüzyılın başında bu ümmete dinî işlerini yenileyecek bir müceddid gönderecektir."(1).

Hadisin bazı rivayetlerinde, gönderilecek müceddidin, Rasulûllah'ın temiz sülalesinden olacağı bildirilmiştir. Ayrıca gelecek müceddidin bir değil birkaç olacağını söyleyenler de vardır.

Dinde reform yapmak isteyenler, müceddidle ilgili bu hadisin kapsamına girmez. Nitekim gelmiş geçmiş bunca ulema içinden bir tanesi bile bu hadisi dinde reform manasına almamıştır.

Müceddid ile müteceddidi birbirine karıştırmamak gerekir. Zira aralarında büyük fark vardır. Müteceddid, yenilik taraftarı olan, İslâm ile câhiliyye (bugünkü anlamıyla pozitivizm, materyalizm)'nin uzlaştırılmasından yeni bir sentez ortaya

çıkaran ve ümmeti cahiliyye rengine boyayan kimsedir. Bunların gayesi dini tecdid değil onu yeniye uydurmadır. Müceddid ise; İslâm'ı cahiliyyenin bütün unsurlarından temizleyen sonra da mümkün olduğu kadar onu katışıksız olarak, olduğu gibi hayata iade eden demektir. Müceddid, cahiliyye ile anlaşmak ve uzlaşmaktan uzak olur ve her ne kadar önemsiz olursa olsun cahiliyyenin hiçbir izinin İslâm'ın herhangi bir kısmına yerleşmesine sabredemez.

Müceddidle peygamber arasında fark vardır. Peygamber; Allah tarafından açıkça emir almıştır. Kendisine vahiy gelir, peygamberlik davasıyla işe başlar ve insanları kendisine davet eder; îman veya küfür onun davasını kabul etmeye veya etmemeye bağlıdır. Müceddid böyle değildir.

Müceddidde bulunması zarurî olan vasıflar şunlardır:

Berrak bir zihin, keskin bir görüş, dosdoğru bir düşünüş, ifratla tefrit arasındaki orta yolu bulma ve buna riayet etmeye ait nadir kudret, asırlar boyu yerleşip kökleşmiş kanaatlerin ve yeni durumların tesiri altında kalmaktan sıyrılmış tefekkür gücü, doğru yoldan sapıtmış olan zamanının gidişi ile mücadele cesareti, yeniden kurmak ve ictihad etmek için gerekli olan ve Allah tarafından bağışlanmış bulunan liderlik ve önderlik kabiliyeti...

Ayrıca müceddidin İslâm esaslarını gönlünün derinliklerinden kabul etmiş ve kendi görüş, anlayış ve dünyuşu içinde gerçekten inanmış olması, en küçük işlerde bile İslâm ile câhiliyyetin farkını bilmesi, asırların topladığı çıkmazlar yığını altından hakkı, gerçeği gün yüzüne çıkarması gereklidir.

Tecdîd işinin aşağıda belirtildiği üzere çeşitli şubeleri vardır:

a) Müceddidin içinde yaşadığı muhite ait hastalıkları doğru bir şekilde teşhis etmesi gerekir. Bunun yolu; zamanın durumunu her bakımdan dikkatle gözden geçirerek cemiyete cahiliyyenin yerleştiği noktaları, tesir derecesini, bunların topluma yayılma yollarını anlaması, etkilerinin hayatın hangi noktalarına kadar vardığını, hal-i hazır durumda gerçek Müslümanlığın yerinin ne olduğunu görmesidir.

b) Müceddid, topluma yönelik ıslah çareleri bulmalı; yani cemiyet üzerinde câhiliyyetin galebesini yok edip İslâm'ın sosyal hayata girme imkânını hazırlamalıdır.

c) Müceddid, kendisini deneyip imtihan ederek; yapabileceği işin sınırını çizmeli; güç ve kuvvetini ölçmelidir.

d) Müceddidin fikri ve nazari bir inkılap meydana getirmek için çalışması; yani insanların düşüncesini, inançlarını, duygularını, ahlâk görüşlerinin yönünü İslâm'a uygun bir hale getirmesi, eğitim ve öğretim sistemini ıslah etmesi, İslâm ilim ve sanatlarını ihya etmesi... Özetle yeniden saf İslâm ruh ve düşüncesini diriltmesi, onun en temel işlerindedir.

e) Müceddid, amelî ıslah hareketini ele almalı, câhiliyye âdet ve geleneklerini iptal etmeli, ahlâkı temizleyip yükselterek, islâmî manâda lider olacak kişileri yetiştirmelidir.

f) Müceddidin, dinin genel hükümlerini ve temel gayelerini bilmesi, kendi asrındaki teknik ilerleme ve medenî gelişme şekillerinin yön ve durumlarını anlaması, önceki nesillerden miras kalan eski medeniyet tablosunda yapabileceği tadil ve değiştirme için bir yol çizmesi ve metod bulması, bunu yaparken İslâm dininin ruh ve selâmetini ve gayelerinin gerçekleşmesini temin etmesi, gerçek medeni ilerlemede İslâm'ın cihanşümül önderliğine imkân vermesi gerekir.

g) İslâm'ın kökünü kazımak ve çökertmek için ayaklanan siyasî kuvvetlerle mücadele etmek ve onların gücünü kırarak İslâm'ın kalkınması ve dirilmesine yol açmak da müceddidin görevleri arasındadır.

h) İslâm düzenini ihya, cahiliyyet taraftarlarının elinden idarî otoriteyi alarak onu, peygamberin ve onun yerine gelenlerin yürüttükleri düzene uygun hale yaklaştırmak cihanşümül bir inkılap meydana getirmeye çalışmak da müceddidin görevidir. Müceddid, yalnız bir memlekette veya sadece Müslümanların yaşadığı ülkelerde İslâm nizamını yerleştirmekle kalmayıp, İslâm'ın ıslah ve inkılap davetinin yeryüzündeki bütün insanlara yayılmasını temin edecek kuvvetli bir hareket meydana getirmelidir.

(1) *bk. Ebu Davud, Melahim, 1.*